pentru ca această [illegible]
trezirea dragostei pentru oameni.

COMUNA DIN PARIS

Războiul franco-prusac și prăbușirea celui de-al doilea imperiu. În a doua jumătate a sec. al XIX-lea Franța și-a dezvoltat mult economia. O dată cu aceasta, a sporit și exploatarea muncitorilor, iar contradicțiile dintre burghezia și proletariatul francez s-au ascuțit. Numeroasele războaie purtate de Napoleon al III-lea au secătuit bugetul Franței și i-au știrbit apoi prestigiul extern. Pentru toate acestea poporul acuza guvernul imperial.

În anul 1870 a început un nou război, *războiul franco-prusac* (1870-1871). Chiar de la început, acest război a fost dezastruos pentru

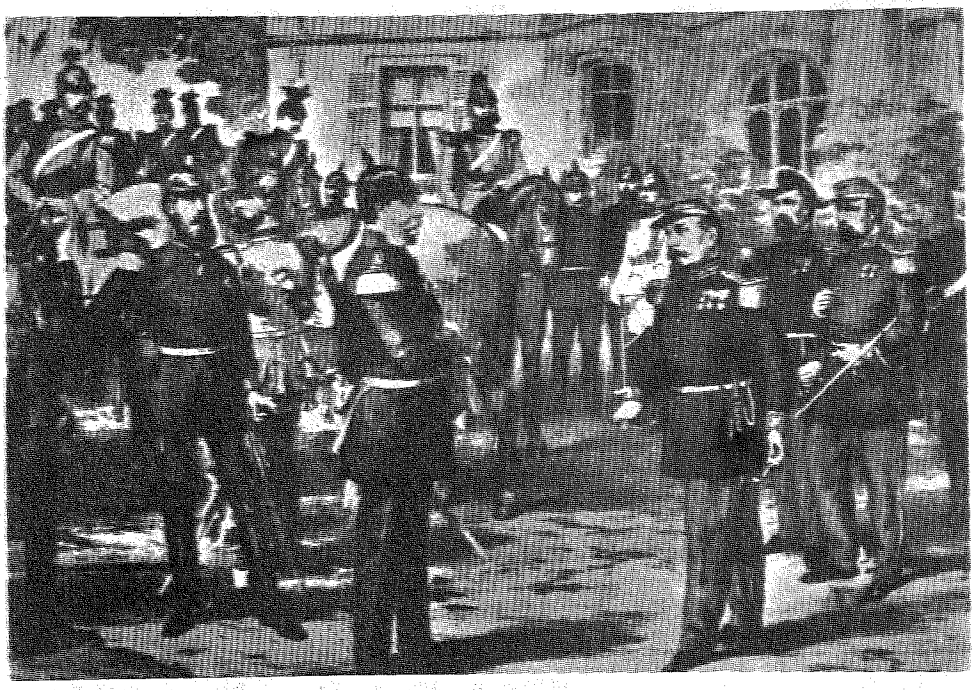

Împăratul NAPOLEON al III-lea capitulînd la Sedan se întîlneşte cu WILHELM I al Prusiei.

Franţa. Înfrînt la Sedan, împăratul a căzut prizonier. O mare armată franceză era încercuită la Metz. Războiul a mărit mizeria şi nemulţumirile maselor populare. Contradicţiile existente în societatea franceză s-au agravat pregătind prima revoluţie proletară din istorie.

Astfel, la vestea capitulării de la Sedan, populaţia Parisului s-a răsculat, a răsturnat Imperiul şi a *proclamat Republica* (4 sept. 1870), cunoscută sub numele de *Republica a III-a.*

Pentru conducerea Republicii s-a constituit un *guvern provizoriu,* condus de un general. În acelaşi timp, poporul parizian, animat de un cald patriotism, a cerut guvernului arme, ca să apere Parisul împotriva armatei prusace invadatoare. Muncitorii, mai ales, au format sute de batalioane ale *Gărzilor naţionale.* Timp de cinci luni, în condiţii neînchipuit de grele, înfruntînd mari lipsuri, masele populare pariziene au rezistat atacurilor armatei prusace. Sub bombardamentul artileriei duşmane, bărbaţii turnau tunuri, iar femeile făceau cartuşe.

De asemenea, în satele şi oraşele ocupate de germani s-au înfiinţat unităţi de partizani (franctirori). Franţa populară se apăra. Războiul său devenea un război drept, naţional, popular.

Dar, burghezia franceză se temea mai mult de poporul înarmat decît de prusaci. De aceea, guvernul provizoriu n-a încurajat eroica luptă de apărare a patriei, ci a încheiat cu Bismarck, la începutul anului 1871, un armistiţiu ruşinos. Garda naţională şi poporul Parisului n-au recunoscut acest armistiţiu.

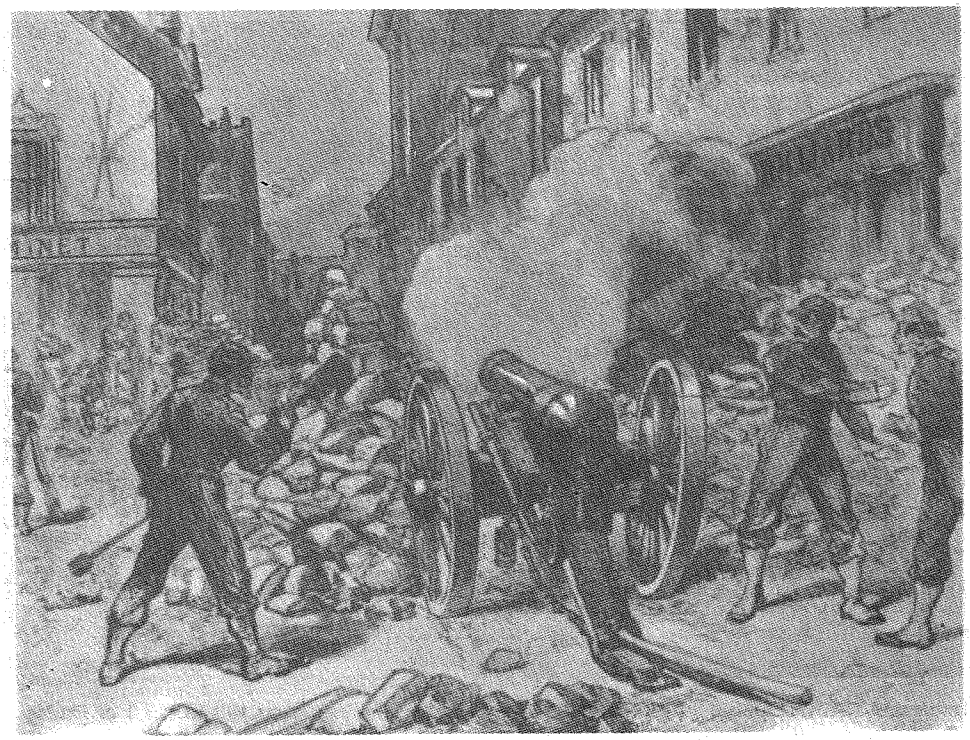

Baricade ale comunarzilor pe una din străzile Parisului.

Curînd după aceea s-a ales o *Adunare Națională*. În ea au intrat numai reprezentanți ai burgheziei. Temîndu-se de poporul din Paris, aceștia și-au ales sediul la Versailles, ceea ce le-a atras denumirea de versaillezi.

Văzînd aceasta, proletariatul din Paris și-a strîns rîndurile în jurul *Comitetului Central al Gărzii Naționale*. În acest fel, cele două clase antagoniste, burghezia și proletariatul, se aflau față în față.

Revoluția proletară din martie 1871; proclamarea Comunei. Lupta dintre burghezie și proletariat a început în noaptea de 17/18 martie, cînd guvernul a încercat să dezarmeze Gărzile Naționale. Ordonase să le ia tunurile, deși erau cumpărate din banii muncitorilor. Poporul s-a opus, iar soldații au fraternizat cu el. Începînd de la 20 martie, revoluționarii au ocupat primăria, ministerele, poșta, arborînd deasupra lor steagul roșu. *Așa a început prima revoluție proletară din lume. În Paris, puterea a trecut din mîna burgheziei în mîna proletariatului, reprezentat prin Comitetul Central al Gărzii Naționale. Acesta a fost primul guvern proletar din istorie.*

Imediat după cucerirea puterii, Comitetul Central a *organizat alegerea Consiliului Comunei, iar la 28 martie 1871, proletariatul parizian a proclamat Comuna.* În Consiliul Comunei majoritatea membrilor erau muncitori și intelectuali devotați clasei muncitoare. Mulți dintre ei erau membri ai *Internaționalei I.* Consiliul era organul suprem al puterii. Garda Națională înlocuia vechea armată. Comuna controla poliția, iar judecătorii

erau aleşi. *Republica numită Comună era un nou tip de stat, prima încercare de a instaura dictatura proletariatului, cel dintîi stat al muncitorilor creat în istorie.* Comuna se sprijinea pe secţiile Internaţionalei I, pe cluburile muncitoreşti, pe organizaţiile sindicale şi pe organizaţiile de femei.

Înfăptuirile social-economice ale Comunei. Deşi a durat doar 72 de zile, Comuna a luat totuşi importante măsuri revoluţionare, pentru ridicarea nivelului de trai al poporului muncitor şi pentru desfiinţarea exploatării: fabricile burghezilor fugiţi au fost preluate de către muncitori, care au organizat producţia fără patroni; în locuinţele celor fugiţi au fost găzduiţi muncitorii rămaşi fără adăposturi din cauza bombardamentelor; în locul ministerelor s-au alcătuit comisii; învăţămîntul a fost declarat gratuit şi obligatoriu, iar salariile profesorilor mărite; s-au înfiinţat primele grădiniţe de copii.

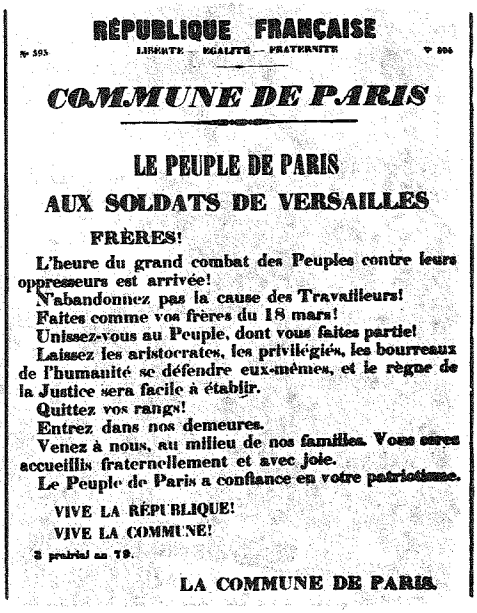
RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

LIBERTÉ — ÉGALITÉ — FRATERNITÉ

COMMUNE DE PARIS

LE PEUPLE DE PARIS
AUX SOLDATS DE VERSAILLES

FRÈRES!

L'heure du grand combat des Peuples contre leurs oppresseurs est arrivée!

N'abandonnez pas la cause des Travailleurs!

Faites comme vos frères du 18 mars!

Unissez-vous au Peuple, dont vous faites partie!

Laissez les aristocrates, les privilégiés, les bourreaux de l'humanité se défendre eux-mêmes, et le règne de la Justice sera facile à établir.

Quittez vos rangs!

Entrez dans nos demeures.

Venez à nous, au milieu de nos familles. Vous serez accueillis fraternellement et avec joie.

Le Peuple de Paris a confiance en votre patriotisme.

VIVE LA RÉPUBLIQUE!

VIVE LA COMMUNE!

3 prairial an 79.

LA COMMUNE DE PARIS.

Afiş din perioada Comunei.

Lupta dintre comunarzi şi versaillezi; înfrîngerea Comunei. Prin acţiunile sale, Comuna, ca stat al proletariatului, urmărea desfiinţarea exploatării omului de către om şi crearea unei societăţi noi. Speriaţi, guvernul şi Adunarea Naţională s-au grăbit să încheie pace cu Germania (mai 1871). Franţa se obliga să cedeze acestuia două provincii, Alsacia şi Lorena, bogate în minereuri, şi să plătească o contribuţie de război de cinci miliarde franci aur.

În schimb, Bismarck a eliberat imediat 100 000 prizonieri francezi, ca să fie folosiţi la înăbuşirea Comunei, de care el însuşi se temea.

Versaillezii au început asaltul Parisului comunard la 21 mai. Comunarzii s-au văzut siliţi să lupte cu propria lor burghezie. Au dus o luptă eroică. Cu multă îndîrjire şi cu dispreţ faţă de moarte au rezistat o săptămînă în faţa unei armate superioare şi ca număr şi ca armament. Au luptat şi femei şi copii, uimind lumea. Cu piepturile lor au apărat fiecare stradă, fiecare baricadă, fiecare casă. N-au cedat. Din posturile de luptă nu i-a scos nici moartea. Au rezistat pînă la 28 mai, cînd i-au copleşit forţele versaillezilor. În acea „săptămînă sîngeroasă" au căzut peste 30 000 de comunarzi, în marea lor majoritate muncitori. Alte zeci de mii au fost arestaţi, torturaţi şi deportaţi departe de patria pe care o voiau liberă şi democrată.

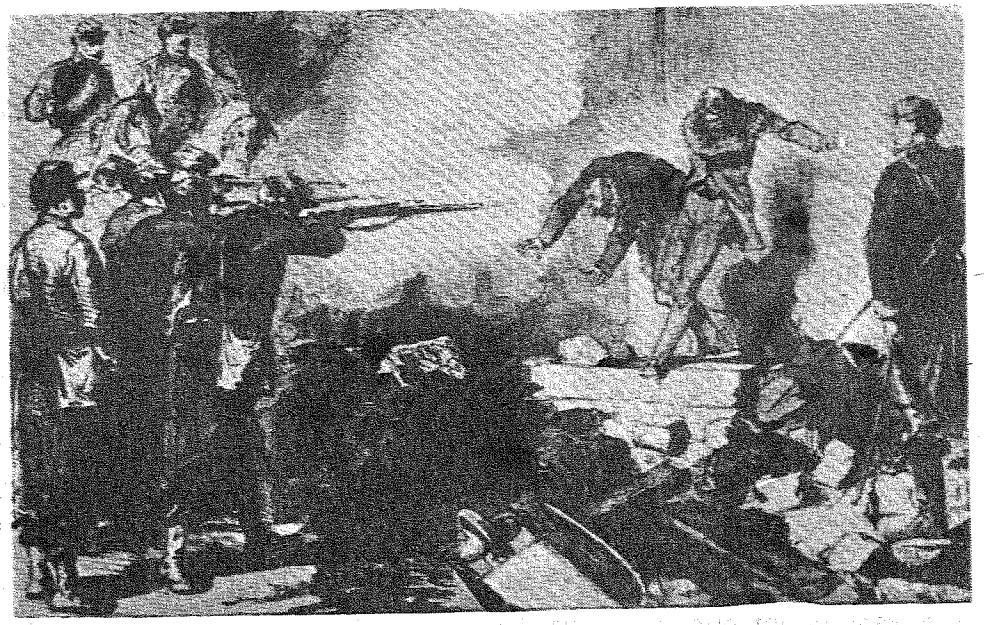

Soldaţii versaillezi împuşcă pe comunarzi în timpul „săptămînii sîngeroase".

Ecoul Comunei şi însemnătatea ei. *Ecoul Comunei şi al cauzei sale nemuritoare au străbătut lumea. Ei i s-au alăturat de la început numeroşi muncitori şi studenţi italieni, polonezi, români, ruşi, maghiari, contribuind la înfăptuirile şi apoi la apărarea ei eroică. Dintre sutele de români participanţi menţionăm pe* I. Cernătescu *şi* C. Haralambie.

Muncitorii din Lyon, Marsilia, Bordeaux au încercat să pună mîna pe putere şi să facă împreună cu Parisul o singură Comună. În multe ţări s-au desfăşurat acţiuni de solidarizare cu lupta Comunei. La Bucureşti, populaţia şi-a manifestat simpatia pentru Franţa revoluţionară printr-o demonstraţie de stradă. Scriitori şi artişti au imortalizat cu pana şi penelul pe comunarzi şi ţelurile lor nobile. K. Marx, entuziasmat, i-a asemuit cu „asaltatorii de ceruri".

Comuna din Paris a constituit un exemplu pentru muncitorii din lumea întreagă în lupta lor pentru desfiinţarea exploatării. Ea a arătat că pentru a ieşi biruitori, muncitorii au nevoie de un partid revoluţionar care să-i conducă la victorie în revoluţia socialistă.

LECTURĂ

Duval, **muncitor de statură uriaşă, curajos dar blînd, a fost membru marcant al Comunei şi, în timpul luptelor cu versaillezii — general.**
A căzut însă prizonier şi a fost împuşcat din ordinul unui general versaillez care capitulase în lupta cu prusacii. Pe locul execuţiei, un trecător a pus, în timpul nopţii, o cruce cu inscripţia: „Aici a fost împuşcat un viteaz din ordinul unui laş".

*

Marx scria: „Cea mai măreață realizare a Comunei este însăși existența ei, munca și activitatea ei în condiții neînchipuit de grele!... adevăratul caracter „social" al Republicii lor constă numai în faptul că cei care conduc Comuna din Paris sînt muncitori!"

*

Ziarul francez „Le temp" scria că după „săptămîna sîngeroasă" unii dintre comunarzii răniți erau îngropați înainte de a fi murit. Mare parte au fost îngropați în piața Sf. Jacques-Boucherie, unii acoperiți doar cu puțin pămînt. În timpul zilei, zgomotul străzii acoperea totul, dar în liniștea nopții locuitorii din casele învecinate erau treziți de gemete îndepărtate, iar dimineața se vedea o mînă strînsă pumn, ieșind din pămînt. În urma acestor întîmplări a fost ordonată deshumarea cadavrelor... Nu mă îndoiesc cîtuși de puțin că mulți răniți au fost îngropați de vii."

ÎNTREBĂRI

— De ce revoluția Comunei este o revoluție proletară?
— Care au fost realizările social-economice ale Comunei?
— De unde vedem că revoluția Comunei a avut un caracter internaționalist?

MARILE PUTERI IMPERIALISTE LA SFÎRȘITUL SECOLULUI AL XIX-lea ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-lea

TRECEREA LA IMPERIALISM A STATELOR CAPITALISTE DEZVOLTATE

Spre sfîrșitul secolului al XIX-lea, capitalismul din statele dezvoltate, Statele Unite ale Americii, Germania, Anglia, Franța etc., a trecut la o nouă fază de dezvoltare, numită *imperialism.*

În imperialism, întreprinderile mari se unesc între ele formînd *monopoluri și uniuni monopoliste.* Stăpînii marilor uzine și marilor bănci alcătuiesc *oligarhii financiare,* care de fapt stăpînesc și conduc marile țări: S.U.A., Germania, Anglia, Franța.

STATELE UNITE ALE AMERICII

În urma războiului civil și a victoriei nordiștilor asupra sudiștilor, Statele Unite ale Americii au cunoscut o dezvoltare economică atît de rapidă încît, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, au ajuns cea mai mare putere economică.

Ritmul rapid al acestei dezvoltări se datorează eliberării negrilor, împroprietăririi fermierilor, folosirii uriașelor resurse naturale — miniere și de materii prime — de care dispunea teritoriul Statelor Unite, ca și folosirea în producție a celor mai noi descoperiri ale științei și tehnicii. Toto-

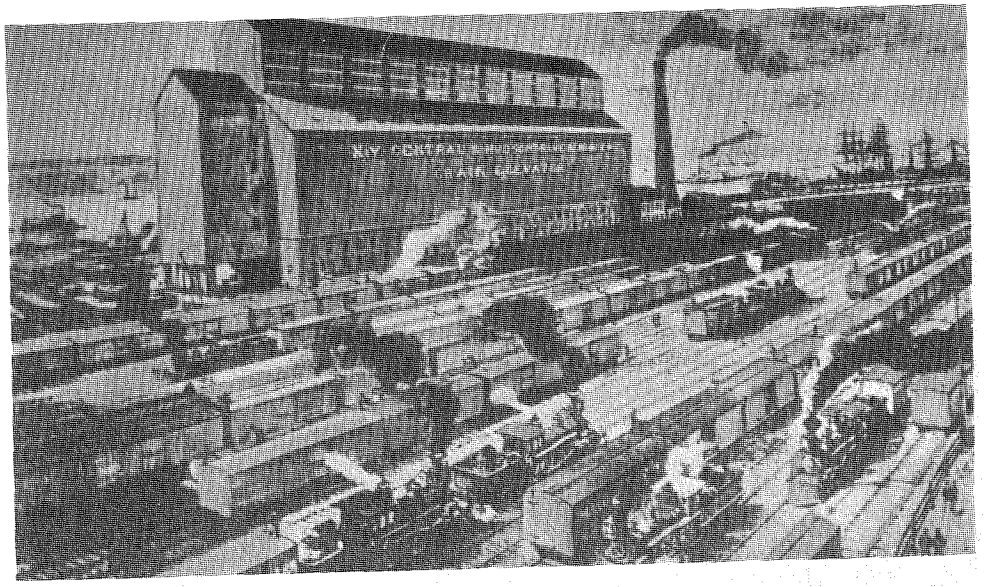

Silozuri la New York.

dată, în S.U.A. a venit un mare număr de emigranţi din toată lumea, care au pus în valoare aceste bogăţii.

Extinderea continuă a suprafeţelor cultivate şi folosirea pe scară largă a maşinilor au făcut ca producţia agricolă să crească foarte mult. Cerealele americane au invadat toate pieţele lumii, concurînd producţia ţărilor mai mici.

Şi mai vertiginos s-a dezvoltat şi a crescut producţia industrială, Statele Unite ocupînd locul întîi în producţia mondială. În acelaşi timp, se formau monopoluri şi uniuni monopoliste mai mari decît în orice ţară. Deţinătorii lor au devenit adevăraţi „regi" ai oţelului, ai petrolului etc., cum ar fi *Corporaţia oţelului* sau *trustul Morgan,* cu peste 170 000 de salariaţi.

În acelaşi fel creşteau şi se concentrau şi capitalurile bancare. Datorită acestei concentrări s-a ajuns ca 60 de familii americane să deţină jumătate din întreprinderile ţării şi să controleze politica ei internă şi externă.

La conducerea Statelor Unite se perindau cele două partide: *democrat* şi *republican.* Amîndouă apărau interesele burgheziei şi ale marilor plantatori; amîndouă erau finanţate de către marile trusturi. Marii monopolişti influenţau chiar alegerea preşedinţilor din Statele Unite.

O caracteristică a vieţii interne a Statelor Unite era politica rasistă, de persecutare a negrilor. Deşi prin Constituţie li se acordau drepturi egale cu albii, în multe state negrii nu erau primiţi în restaurante sau în sălile de spectacole unde intrau albii, copiii lor nu puteau învăţa la un loc cu copiii albi, căsătoriile mixte erau interzise. Împotriva negrilor se organizau adesea atacuri banditeşti, bătăi şi chiar asasinate (linşări).

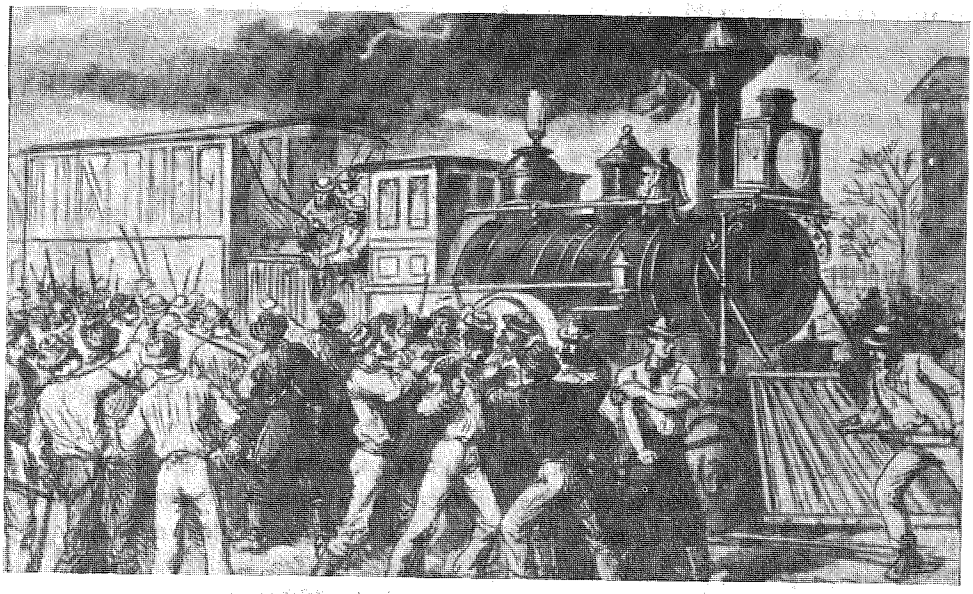

Grevă a muncitorilor feroviari în S.U.A., la 1877.

Lupta clasei muncitoare: greva de la 1 mai 1886. În statele Unite se dezvolta un proletariat foarte numeros. Totuşi, mişcarea muncitorească nu a fost aşa de intensă ca în Europa. Mai întîi, pentru că muncitorimea din Statele Unite era formată din muncitori veniţi din diferite ţări din Europa, Africa, Asia, albi şi negri, iar patronii îi asmuţeau pe unii împotriva altora. În al doilea rînd, muncitorul american, nemulţumit de condiţiile de muncă, în loc să ia calea revoluţiei, ocupa o bucată de pămînt în vest şi devenea fermier.

Cu toate acestea, de timpuriu s-au înfiinţat şi în S.U.A. organizaţii sindicale. Ele au desfăşurat o importantă luptă grevistă, cu scopul de a obţine ziua de lucru de 8 ore. Cele mai puternice greve au fost în ziua de *1 mai 1886, la Chicago.* În timpul lor au fost ucişi mai mulţi muncitori. Prin lupte grele şi mari jertfe, greviştii au obţinut în acel an ziua de lucru de 8 ore. Aceasta a fost o mare victorie a clasei muncitoare americane şi internaţionale.

GERMANIA

După unificarea deplină, Germania a cunoscut o impetuoasă dezvoltare economică. În special s-a dezvoltat industria extractivă, metalurgică, electrotehnică şi chimică. Pentru aceasta, s-au folosit, pe lîngă propriile sale resurse, şi minereurile Alsaciei şi Lorenei. De un mare ajutor i-au fost cele cinci miliarde franci aur smulse de la Franţa. În construirea industriei a aplicat tehnica modernă şi cele mai noi cuceriri ale ştiinţei. În mai puţin de 20 de ani Germania s-a transformat dintr-o ţară agrară într-o ţară industrială; ea a ajuns şi întrecut Anglia şi Franţa, devenind

prima țară industrială din Europa și a doua în lume după S.U.A. Mărfurile germane, de calitate mai bună și mai ieftine, concurau pe cele engleze și franceze.

Ajutată de industrie, s-a dezvoltat și agricultura. Pe marile moșii se foloseau mașini perfecționate, îngrășăminte chimice, semințe selecționate etc.

Și în Germania s-au format monopoluri și o puternică oligarhie financiară. Cel mai mare trust german era *trustul metalurgic Krupp* din orașul Essen, cu 45 000 de muncitori. Bancherii germani făceau export de capital, adică împrumutau cu bani țările balcanice, America Latină și China.

Politica internă și mișcarea muncitorească din Germania. Constituit prin unirea statelor germanice, în urma războaielor purtate de Dinastia Hohenzollern, Imperiul german era un stat în care militarii aveau un rol important. Parlamentul avea puteri limitate și formale. Aproape întreaga putere în stat se afla în mîna împăratului și a cancelarului, ca exponenți ai marii burghezii și ai marilor moșieri; Wilhelm I a lăsat toate treburile statului în seama cancelarului *Bismarck* (1862—1890). În guvernarea lui, Bismarck s-a sprijinit pe marea burghezie și pe moșierime; a apărat interesele lor lovind, în schimb, în masele populare și mai ales în clasa muncitoare, de care se temea.

O dată cu creșterea industriei a sporit și numărul muncitorilor. Forța proletariatului german și influența lui în rîndul poporului, în viața politică au crescut mult după 1875, cînd s-a format *Partidul Socialist German.* Bismarck a încercat să reprime mișcarea muncitorească, interzicînd, prin lege, activitatea Partidului Socialist. Partidul Socialist și-a continuat însă activitatea în ilegalitate, pînă în anul 1890, cînd noul împărat, *Wilhelm al*

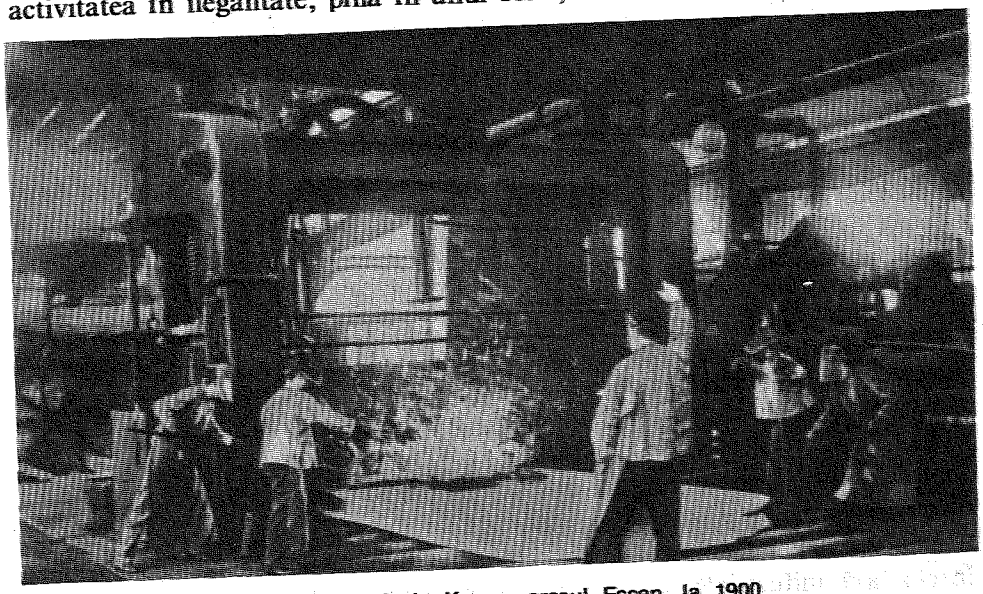

Hală din Uzinele Krupp, orașul Essen, la 1900.

II-lea, a anulat legea împotriva socialiştilor. Printre conducătorii de frunte ai socialiştilor germani s-au distins: *August Bebel, Roza Luxemburg* şi *Karl Liebcknecht.* Partidul Socialist German a obţinut succese în alegerile parlamentare. În 1910 avea majoritatea în Parlament (110 deputaţi). Totuşi, Partidul Socialist din Germania n-a reuşit să împiedice militarismul german de a declanşa primul război mondial.

LECTURĂ

Fruntaşul politic american, Pettigrew despre Statele Unite:

„Statele Unite este o ţară condusă de bogaţi pentru bogaţi, cu alte cuvinte, ţara plutocraţiei. Un grup de bogătaşi stăpîneşte Statele Unite. Grupul de bogătaşi care stăpîneşte ţara conduce şi politica ei de stat".

Scriitorul român Ion Ghica arăta că pentru Bismarck, poreclit *„cancelarul de fier"*, unitatea Germaniei „este mijlocul de a pune Germania sub puterea prusiană. Pentru dînsul, patria este o cazarmă şi naţiunea un roi de albine, făcută pentru a hrăni soldatul împărătesc; consideră ştiinţa politică un joc de cărţi în mîna unui dibaci... Toată credinţa lui diplomatică se rezuma la cuvintele: *„Puterea primează dreptul"*, de aceea perfecţionează puştile, toarnă mereu la tunuri şi zideşte cetăţi".

ÎNTREBĂRI

— Faceţi o paralelă între dezvoltarea economică a Statelor Unite şi Germania.
— Care este specificul mişcării muncitoreşti din S.U.A.?
— Caracterizaţi Imperiul german folosindu-vă şi de citatul din Ion Ghica.

ANGLIA

Spre sfîrşitul secolului al XIX-lea, economia Angliei se dezvolta într-un ritm mai lent decît cea a Statelor Unite şi a Germaniei. Întreprinderile sale industriale nu puteau să-şi reînnoiască tehnica tot aşa de repede cum o reînnoiau concurentele ei. În loc să modernizeze industria şi să construiască uzine noi, burghezia exporta capitalul în colonii şi în ţările înapoiate, pentru că îi aducea profituri mai mari. Aceasta făcea ca economia Angliei, deşi era încă foarte puternică, să rămînă totuşi în urma Statelor Unite ale Americii şi chiar a Germaniei; astfel Anglia pierdea întîietatea industrială, dar îşi păstra întîietatea în domeniul bancar, al comerţului maritim şi colonial.

Burghezia engleză acumulase prin exploatarea ţăranilor, muncitorilor englezi, şi mai ales prin exploatarea popoarelor din colonii, bogăţii şi capitaluri uriaşe. Băncile din Londra acordau împrumuturi ţărilor şi capitaliştilor din lumea întreagă, obţinînd profituri enorme. Anglia a devenit astfel *bancherul lumii.*

În acelaşi timp, Anglia şi-a sporit necontenit flota maritimă, comercială şi de război, monopolizînd comerţul şi transporturile maritime. A

aricaturi reprezentînd expansionismul imperialismului englez.

ocupat principalele puncte strategice de pe glob: Gibraltar, Suez, Ceylon şi Singapore, transformîndu-le în puternice baze maritime. Cu ajutorul lor domina şi controla toate mările şi oceanele. Astfel, Anglia a devenit *cea mai mare putere maritimă din lume.* Cu ajutorul flotei şi-a lărgit imperiul colonial, ocupînd noi teritorii în Africa şi Asia. Astfel, Anglia, la începutul secolului al XX-lea, era şi *cea mai mare putere colonială.*

Politica internă a Angliei era dominată de cele două partide de guvernămînt: *liberal* şi *conservator.* Amîndouă apărau interesele burgheziei şi moşierimii, în interior, iar în afară duceau o politică de expansiune colonială. Acestei politici i se opuneau masele populare, în frunte cu clasa muncitoare. Ea era organizată în sindicate, iar din 1906, avea un partid, *Partidul Laburist* (al muncii). Muncitorii au organizat numeroase greve şi au silit guvernul la unele concesii. Deşi nu era un partid consecvent revoluţionar, influenţa politică a Partidului Laburist în viaţa politică a Angliei creştea.

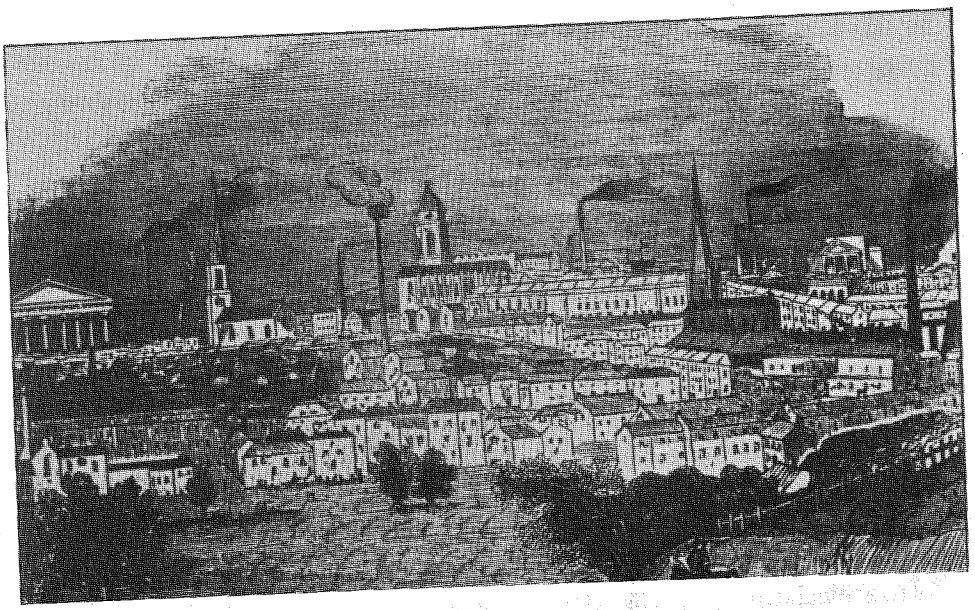

BIRMINGHAM — unul dintre cele mai mari centre metalurgice din Anglia.

FRANȚA

Economia Franței s-a resimțit mult după războiul cu Germania din 1870—1871. Aceasta, din pricină că a pierdut două provincii bogate în minereuri de fier, Alsacia și Lorena, și a trebuit să plătească Germaniei o uriașă despăgubire de război.

Totuși, în anii următori s-a refăcut datorită muncii poporului francez, dornic să șteargă cît mai repede urmele războiului.

Către 1900, producția sa industrială a sporit, rețeaua de căi ferate s-a lărgit și capitalurile băncilor s-au mărit. Marii bancheri și industriași francezi făceau un intens export de capital, în colonii și în țările mai puțin dezvoltate: Rusia, țările balcanice, China.

Ca și în celelalte țări, bancherii și industriașii se amestecau tot mai mult în viața politică internă și externă a Franței.

Pentru că majoritatea deputaților din Adunarea Națională erau regaliști și voiau restaurarea monarhiei, cea de-a treia Republică franceză s-a consolidat cu mare greutate. Numai presiunea crescîndă a maselor populare și teama de o nouă Comună proletară a silit Adunarea să adopte, în anul 1875, o Constituție republicană. În fruntea Republicii se afla un președinte (ales pe 7 ani), care exercita puterea executivă, precum și un Parlament (format din două adunări, alese prin vot universal), care avea putere legislativă.

Guvernele care s-au succedat la putere au înfăptuit o serie de reforme, dar fără a satisface dorințele poporului. Pentru apărarea Republicii și a drepturilor poporului francez, s-a ridicat cu hotărîre clasa munci-

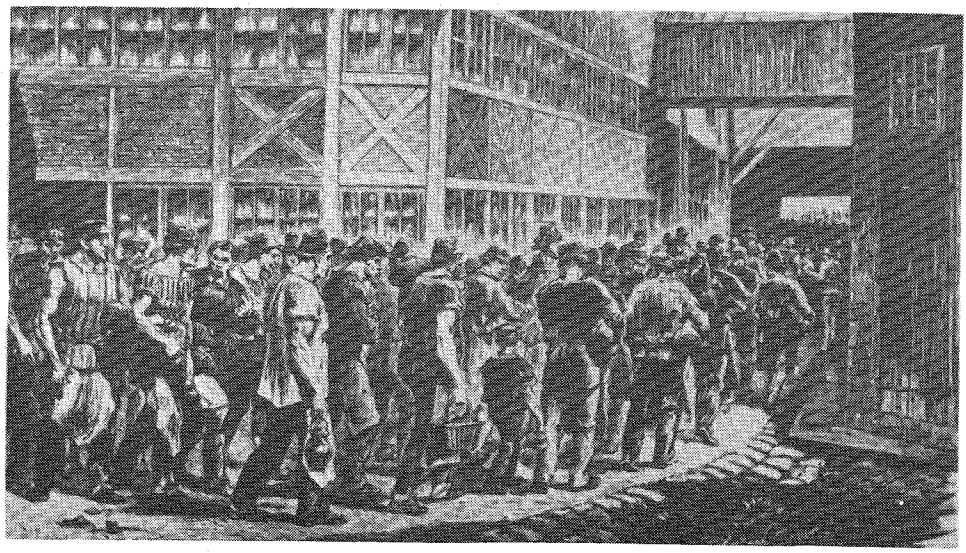

Grevă la o uzină din Paris.

toare din Franţa. Refăcîndu-se de pe urma reprimării sîngeroase din timpul Comunei, în anul 1879 muncitorimea franceză a creat *Partidul Socialist Muncitoresc.* Printre fruntaşii partidului se afla *Jean Jaurès,* socialist convins, dar care credea că la socialism se ajunge prin reforme, şi nu prin revoluţie. Orator înflăcărat, el a combătut cu vehemenţă şi a demascat pregătirile de război făcute de monopoliştii din toate ţările. A fost asasinat chiar în ajunul declarării războiului, în iulie 1914.

LECTURĂ

Lloyd George, cel mai de seamă om politic al Angliei în preajma primului război mondial, spunea într-un discurs:

„Eu aş putea numi 12 persoane ale căror venituri, în cea mai rea zi a crizei, ar ajunge să întreţină, timp de o lună, 50 000 de muncitori, cu familiile lor"

J. Jaurès spunea: „Capitalismul poartă în el războiul, aşa cum norul liniştit poartă în el furtuna. Războiul, ca şi exploatarea directă a muncii omului, este una din formele capitalismului".

ÎNTREBĂRI

— Atît dezvoltarea economiei Angliei, cît şi a Franţei, cunoaşte la sfîrşitul secolului al XIX-lea un ritm lent faţă de S.U.A. şi Germania. De ce?
— Cine conduce Anglia, regele sau Parlamentul? Ce legătură este între Parlament şi guvern?
— Care sînt cele trei republici franceze şi între ce date au existat?
— Deduceţi, din primul citat, condiţiile de viaţă ale muncitorilor englezi.

RUSIA

Pînă la războiul Crimeei, Rusia a fost o ţară înapoiată, o monarhie feudală şi absolutistă. Înfrîngerea în acel război şi necontenitele răscoale ţărăneşti au silit pe ţarul Alexandru al II-lea (1855—1881) să înfăptuiască unele reforme, între care cea mai importantă a fost o reformă agrară (1861). Prin această reformă se desfiinţa iobăgia. Mulţi dintre ţăranii deveniţi liberi părăseau satele şi se angajau ca lucrători în oraşe. În această perioadă, în Rusia se înfiinţează fabrici, uzine şi bănci. Se deschid mine şi sonde noi, se construiesc căi ferate, printre care şi „Transsiberianul", lung de 7 000 km. Neavînd capitaluri suficiente, Rusia ţaristă a făcut mari împrumuturi în străinătate, ca, de exemplu, în Franţa.

Spre sfîrşitul secolului al XIX-lea, capitalismul din Rusia capătă chiar unele trăsături imperialiste, cum ar fi formarea monopolurilor. Totuşi, fiindcă păstra unele rămăşiţe feudale şi depindea de capitalul străin, capitalismul rus se dezvolta mai încet decît în statele occidentale.

Autocrația țaristă; dominația moșierilor în viața politică. Rusia era un stat autocrat. Poporul era cu totul lipsit de drepturi. Ajutat de marii moșieri, țarul conducea după bunul lui plac. Față de popoarele neruse ducea o politică de asuprire națională. În afară, Rusia țaristă ducea o politică expansionistă; astfel, în urma războiului cu Turcia din 1877—1878 a ocupat teritorii în Iran. În Extremul Orient a ocupat de la China, *Port-Arthur*. Țelurile sale expansioniste din această zonă s-au ciocnit cu cele ale Japoniei, ceea ce a dus la războiul ruso-japonez din 1904—1905. Înfrîntă pe uscat și mare, Rusia a pierdut jumătate din insula Sahalin și influența în China.

VLADIMIR ILICI LENIN

Dezvoltarea mișcării muncitorești. Rolul lui V.I. Lenin. O dată cu dezvoltarea capitalismului, a crescut și s-a dezvoltat proletariatul rus; el a devenit forța conducătoare a poporului în lupta împotriva absolutismului țarist și a exploatării de orice fel.

Primele organizații muncitorești înființate la Petrograd și Moscova (1875) erau lipsite de o ideologie revoluționară. Ideile marxiste au pătruns în Rusia pe ascuns, după 1883, prin activitatea grupului *Eliberarea muncii*. Propaganda lor a cuprins însă un număr restrîns de muncitori. Meritul de a fi unit mișcarea muncitorească cu socialismul a revenit lui *V.I. Lenin*.

V.I. Lenin s-a născut în anul 1870 în orașul Simbirsk (azi Ulianovsk), dintr-o familie de intelectuali. De copil a dovedit aptitudini strălucite la învățătură. Exclus din Universitatea de la Cazan, pentru că participase la mișcarea revoluționară, Lenin s-a mutat la Samara și de aici, în 1893, la Petrograd. Încă de pe atunci, el îi uimea pe toți prin cunoașterea profundă a marxismului și prin credința sa nestrămutată în victoria clasei muncitoare.

Venit la Petrograd, Lenin a unit într-o singură organizație, în anul 1895, cercurile muncitorești existente. Prin aceasta a răspîndit învățătura marxistă în masa muncitorilor. În anul 1898, prin unirea organizațiilor muncitorești din toată Rusia, s-a format *Partidul Muncitoresc Social-Democrat din Rusia* (P.M.S.D.R.). În 1903, la Congresul P.M.S.D.R., majoritatea delegaților au adoptat concepția lui Lenin despre partid și programul propus de el, de aceea s-au numit *bolșevici* (majoritatea); adversarii, fiind în minoritate, au fost numiți *menșevici* (minoritate). Așa a luat naștere partidul revoluționar al clasei muncitoare — *Partidul Comunist (bolșevic)*, numit mai apoi *Partidul Comunist*.

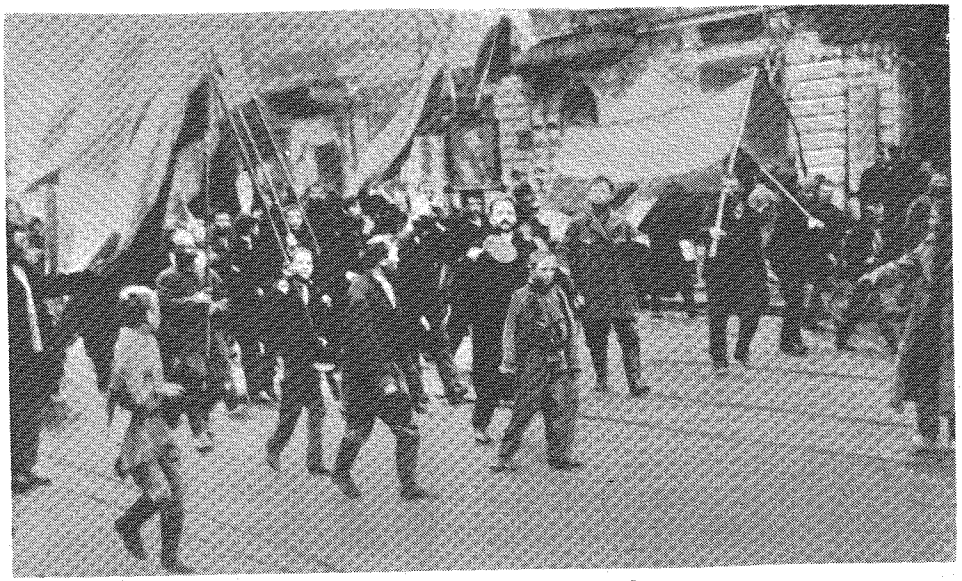

Demonstrație în Petersburg (ianuarie 1905).

Revoluția populară din anul 1905—1907. La începutul secolului al XX-lea, contradicțiile dintre muncitori și patroni, dintre țărani și moșieri, dintre poporul rus și autocrația țaristă, dintre popoarele neruse și clasele stăpînitoare rusești, s-au ascuțit la maximum. Totodată, războiul cu Japonia a agravat situația poporului. Toate acestea au determinat izbucnirea *revoluției populare.* Începută la Petrograd, la *9 ianuarie 1905,* revoluția a cuprins în scurtă vreme întreaga Rusie. Muncitorilor și țăranilor li s-a alăturat o parte din armată. În unele locuri, revoluționarii au format *soviete;* în multe părți s-au produs ciocniri cu armata țaristă. La Moscova, în decembrie 1905, pentru a cuceri puterea, sovietul a organizat *insurecția armată.* Acesta a fost momentul culminant al revoluției. Folosind armata, țarul a înfrînt insurecția și apoi — treptat — a înăbușit, în 1907, revoluția.

Revoluția populară din 1905 a fost o adevărată școală de luptă politică și revoluționară pentru poporul rus. Învățămintele sale vor fi valorificate de Partidul Comunist (bolșevic) în revoluția din 1917.

JAPONIA

Revoluția burgheză din 1868 și urmările sale. La jumătatea secolului al XIX-lea, Japonia era o țară înapoiată, izolată de restul lumii, în care conducerea o aveau încă marii feudali. Sub presiunea răscoalelor populare și de teama capitaliștilor străini, care încercau prin presiune armată să pătrundă în Japonia, împăratul, ajutat de burghezia în formare și nobilimea comercială, în anul 1868, a înlăturat de la conducere pe marii feudali și a

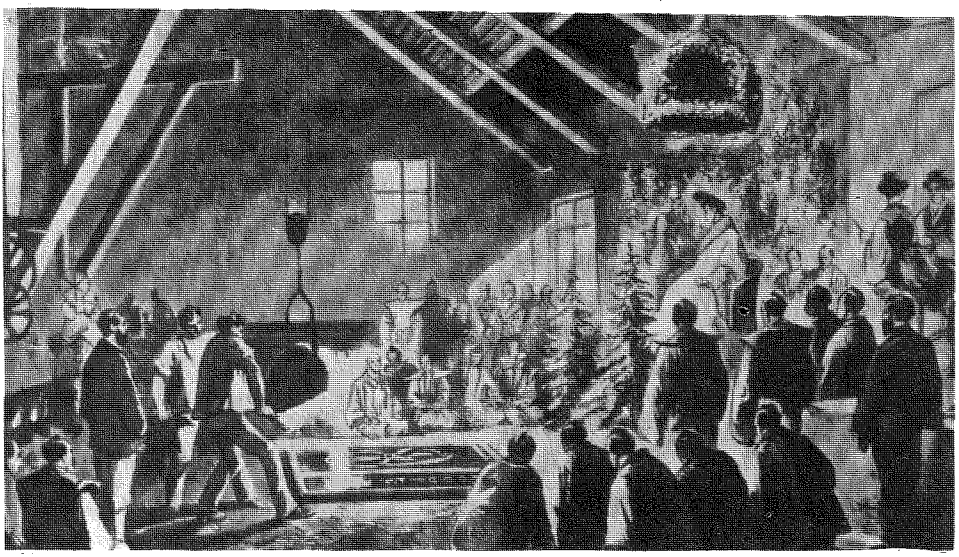

Şarjă într-o turnătorie din Japonia la care asistă împăratul.

înfăptuit o serie de reforme, inaugurînd *„era luminii"*. Aceste reforme au jucat rolul unei *revoluţii burgheze.* Pe baza Constituţiei adoptate mai apoi, puterea în stat revenea împăratului şi coaliţiei burghezo-moşiereşti.

În urma revoluţiei, în Japonia s-a dezvoltat repede capitalismul. Au înflorit industria metalurgică, construcţiile navale şi cele de armament, industria mătăsii naturale etc. S-au construit numeroase căi ferate, poduri, şcoli. Folosind tehnica şi ştiinţa înaintată a vremii, ea a întrecut ca dezvoltare chiar unele ţări mari ale Europei. S-au format monopoluri şi o oligarhie financiară, capitalismul japonez căpătînd şi el trăsături imperialiste. Imperialismul japonez păstra însă unele rămăşiţe feudale, iar împăratul şi militarii jucau un rol important în stat, de aceea era un *imperialism militarist.*

Politica expansionistă a Japoniei. În căutarea de pieţe de desfacere pentru mărfurile lor, japonezii şi-au aţintit ochii asupra Chinei, provocînd războiul din 1894—1895. Biruitoare, ea a obţinut de la China insula Taiwan şi o mare contribuţie de război. În urma războiului ruso-japonez din 1904—1905, a obţinut jumătate din insula Sahalin. Mai apoi a ocupat şi Coreea. Astfel, Japonia rivaliza cu marile puteri imperialiste în lupta pentru pieţe de desfacere şi pentru împărţirea coloniilor.

Dezvoltarea inegală şi în salturi a ţărilor capitaliste la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea. O trăsătură caracteristică a dezvoltării economice a statelor capitaliste este dezvoltarea inegală şi în salturi, trăsătură accentuată în faza imperialistă a capitalismului. În primul rînd, remarcăm un avans de dezvoltare la un grup de ţări capitaliste, ca: Anglia, Franţa, S.U.A., Germania, Japonia, faţă de celelalte ţări care de-

pindeau mai mult sau mai puţin de cele industrializate. În acelaşi timp, un decalaj de dezvoltare avea loc şi între ţările înaintate, industrializate. Astfel, pînă către 1880, Anglia şi Franţa erau mai avansate ca S.U.A., Germania, Japonia etc. După această dată însă ele cunosc un ritm mai lent de dezvoltare, deoarece uzinele lor erau vechi, cu un utilaj depăşit de noua tehnică şi ştiinţă de la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea. Reutilarea cu utilajul industrial şi minier nou era costisitoare şi cerea timp. În aceste condiţii, în S.U.A., Germania, Japonia, care utilizau în uzine noi tehnici, ritmul de dezvoltare era mult mai rapid, iar mărfurile lor erau superioare calitativ şi mai ieftine decît cele engleze şi franceze. Astfel că în producţia industrială mondială, locul întîi era ocupat de S.U.A. şi locul doi de Germania. În dezvoltarea mai lentă sau mai rapidă a acestor state au existat şi cauze specifice, proprii fiecărei ţări.

Dezvoltarea inegală şi în salturi a dus şi duce inevitabil la schimbarea necontenită a raporturilor de forţă între marile puteri, şi ca urmare, şi la războaie pentru dominaţia lumii.

LECTURĂ

V.I. Lenin spunea despre conducătorii clasei muncitoare:

„Noi sîntem cei care ne-am luat asupră-ne munca, datoria colosală de a ridica poporul în picioare, de a spune poporului tot adevărul despre viaţă, noi arătăm poporului drumul drept spre o viaţă omenească, drumul care salvează din robie, calicie, umilinţă".

Fruntaşul socialist japonez Sen Katayama a elaborat Programul Partidului Socialist care cuprindea următoarele puncte:

„1) Toţi oamenii sînt fraţi, indiferent de rasă şi de convingerile politice; 2) instaurarea păcii generale şi nimicirea totală în acest scop a oricărui armament; 3) lichidarea deplină a societăţii împărţită pe clase; 4) socializarea pămîntului şi capitalului, care reprezintă principalele mijloace de producţie; 5) socializarea căilor de comunicaţie şi de transport (căile ferate, canalele, podurile şi vasele); 6) repartizarea egală a bogăţiilor; 7) acordarea de drepturi politice egale poporului; 8) învăţămîntul general şi egal pentru popor, toate cheltuielile fiind suportate de stat" (Dr. Goro Hani, *Istoria poporului japonez, p. 93—94).*

ÎNTREBĂRI

— Care au fost urmările reformei agrare din Rusia din 1861?
— Prin ce s-a remarcat activitatea lui V.I. Lenin înainte de 1905?
— Care au fost cauzele şi importanţa revoluţiei populare din 1905—1907?
— Arătaţi particularităţile capitalismului în Japonia.
— Cum se dezvoltă capitalismul în stadiul imperialist şi cu ce urmări?